

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ РИНКУ І ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ НАН УКРАЇНИ»**

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
МЕДИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА КУРОРТОЛОГІЇ МОЗ УКРАЇНИ»**

**КООРДИНАЦІЙНА РАДА ПІВДЕННОГО НАУКОВОГО ЦЕНТРУ МОН УКРАЇНИ І
НАН УКРАЇНИ**

**ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ОДЕСЬКОЇ ОДА
THE STATE UNIVERSITY OF TECHNOLOGY AND ECONOMICS IN JAROSLAW
(Poland)**

ВИЩА ЕКОНОМІЧНА ШКОЛА В БІЛОСТОЦІ (Польща)

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

За комунікаційної підтримки:

ЧОРНОМОРСЬКА ФІЛІЯ МЕРЕЖІ РІШЕНЬ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ООН

**ЧОРНОМОРСЬКА МОЛОДІЖНА ФІЛІЯ МЕРЕЖІ РІШЕНЬ ЗІ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ ООН**

ПРИРОДНІ ЛІКУВАЛЬНІ АКТИВИ, РЕАБІЛІТАЦІЯ ТА КУРОРТИ

Матеріали Першої Міжнародної науково-практична конференції

м. Одеса

14- 15 листопада 2024 р.

**Одеса
2024**

УДК 330.15:615.8:711.455(08)

П 77

ПІД НАУКОВОЮ РЕДАКЦІЮ

д.е.н., професора, академіка НАН України, заслужений діяч науки і техніки України Бориса
Буркинського

д.м.н., професора, заслуженого діяча науки і техніки України Костянтина Бабова

*Рекомендовано до опублікування науковою радою
Державної установи «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН
України»
(протокол № 22 від 25.11.2024 року)*

П 77

Природні лікувальні активи, реабілітація та курорти : матер. Першої Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 14-15 листопада 2024 р.) / [під наук. ред. Буркинського Б. В., Бабова К. Д.] ; ДУ «Ін-т ринку та екон.-екол. дослідж. НАН України», ДУ «Укр. наук.-дослід. ін-т медичної реабілітації та курортології МОЗ України» та ін . – Одеса : ДУ «ПРЕД НАНУ», 2024. - 160 с.

У збірнику подано тези доповідей та виступів учасників Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої удосконаленню та розвитку теоретичних, методичних та прикладних аспектів розвитку природних лікувальних активів в сфері реабілітації та курортної справи.

УДК 330.15:615.8:711.455(08)

© ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України», 2024

© Державна установа «Український науково-дослідний інститут медичної реабілітації та курортології МОЗ України», 2024

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ	7
Хумарова Ніна Природні лікувальні ресурси та розвиток санаторно-курортної сфери України	7
Петрушенко Микола Трансформація підходів до управління природними лікувальними активами на основі соціально-орієнтованої ринкової економіки та блакитного зростання	11
Цуркан Оксана, Бабов Костянтин Природно-ресурсний потенціал курортно-рекреаційної сфери України	13
İrina Mariia, Fabio Lopes Alves Economic assessment of recreational assets of Ukraine	17
Єрмакова Ольга Перспективність залучення інвестицій в сектори блакитної економіки	19
Костецька Катерина Зарубіжний досвід та інструменти управління природно-лікувальними активами в курортній економіці	22
Соколюк Катерина Розвиток лікувально-курортної сфери в контексті розбудови агропродовольчих ринків України: реалії та перспективи	25
Лайко Олександр, Шатохіна Ірина, Богушевич Валерій Інвестиційне забезпечення сталого розвитку рекреаційно-орієнтованих територіально- господарських систем, на прикладі Куяльницького лиману	29
Магац Наталія Сучасні підходи до управління водною інфраструктурою курортної економіки: досвід Ізраїлю та Одеської області	32
Сердюк Олександр, Данно Вікторія Практики використання природних лікувальних факторів в реабілітації та курортології	35
Черчик Лариса Сутність та форми реабілітації ветеранів, учасників бойових дій та їх сімей	37
Elżbieta Araminowicz-Kierklo Rehabilitation of patients with motor disorders by nurses	39
Lidia Elżbieta Sierpińska, Renata Lewandowska Assessment of physical activity of professional nurses in Poland	41
Фадєєв Вячеслав Стратегічні аспекти визначення потенціалу курортно-реабілітаційної діяльності в контексті економічного розвитку територіально-господарських систем на базовому рівні	44
Шершун Ольга Шляхи до збереження водних екосистем в умовах рекреаційного рибальства	47
Циналевська Ірина Забезпечення територіального розвитку за допомогою інструменту управління спільним ресурсом	50
1 СЕКЦІЯ - ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ ТА КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	52

Балджи Марина	
Комплексна оцінка реабілітаційно-ресурсного потенціалу приморських територій	52
Башинська Юлія	
Вплив пріоритетності економічних цілей над цілями захисту довкілля на курортно-рекреаційний потенціал західного регіону України	55
Білоус Вікторія, Кушнірук Віктор	
Діджиталізація курортно-рекреаційної сфери як фактор підвищення економічної ефективності регіональних оздоровчих комплексів України	57
Буланович Павло, Воробйова Олександра	
Природні активи заповідних територій в економіці регіону	59
Коробейникова Ярослава	
Оцінка рекреаційної ресурсної бази в умовах децентралізації (на прикладі Витвицької ОТГ)	62
Олійник Ольга	
Особливості організації ресторанного господарства в санаторно-курортних закладах України	64
Юрків Олег	
Конкурентоспроможність туристично-рекреаційної сфери Карпатського регіону крізь призму концепції «зеленої» економіки	66
2 СЕКЦІЯ - ІННОВАЦІЙНІ ТА БЕЗПЕКОВІ РІШЕННЯ В СФЕРІ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА КУРОРТІВ	68
Губанова Олена	
Надання рекреаційних послуг на засадах циркулярної економіки	68
Янковий Володимир, Вернігорова Наталія	
Обґрунтування розвитку урболісу як природного лікувального активу	71
3 СЕКЦІЯ - ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА КУРОРТІВ	75
Горячук Валерій	
Природний капітал: сутність, структура та управління	75
Сриберко Андрій, Осипов Володимир, Концева Еліна, Степанова Юлія	
Використання курортно-рекреаційного потенціалу Тилігульського субрегіону щодо розвитку медичної реабілітації та курортів України	78
Кузнєцова Марина	
Курортно-рекреаційний сектор України у контексті реалізації концепції сталого розвитку	81
4 СЕКЦІЯ - ТУРИЗМ, РЕКРЕАЦІЯ, ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС, ТРАНСПОРТНІ ПОСЛУГИ ТА ІНШІ СУПУТНІ ГАЛУЗІ ТА ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ	84
Балацька Тетяна	
Туризм та рекреація на території Дунайського біосферного заповідника в умовах війни	84
Голікова Ольга	
Суспільний попит та освітні послуги в розвитку санаторно-курортної сфери України	86

Данилишина Дар'я, Давиденко Ірина	
Інклюзивний туризм: рекреаційні можливості для людей з інвалідністю	89
Жученко Валентина	
Спа-туризм: більше, ніж просто відпочинок	91
Кунділовська Тетяна	
Задоволення рекреаційних потреб студентської молоді під час перебування в літньому оздоровчому таборі	95
Лебедєв Ігор	
Рекреаційно-туристичні кластери: формування та розвиток	97
Михайлюк Олена	
Перспективи впровадження інноваційних технологій для подальшого розвитку готельних послуг в Україні	99
Руснак Дар'я, Несторишен Ігор	
Розвиток інструментів державного приватного партнерства в індустрії туризму в країнах Євросоюзу	102
5 СЕКЦІЯ - НАЙКРАЩІ ПРАКТИКИ ТА НАУКОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ ЛІКУВАЛЬНИХ ФАКТОРІВ В РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА КУРОРТОЛОГІЇ	105
Андрєєв Олександр, Тагунова Ірина, Гуца Сергій, Івченко Наталія	
Гіпертрофія глоткового мигдалика - причина обструктивного апное сну у дітей. Кріолікування	105
Балашова Ірина, Заболотна Ірина, Гуца Сергій	
Оцінка ефективності реабілітації військовослужбовців з поєднаними ушкодженнями	107
Волянська Вероніка, Польщак Тетяна, Гуца Сергій, Добровольська Олена, Загородня Людмила, Ямілова Тетяна, Опаріна Тамара, Бошина Тетяна, Муляр Вікторія	
Альтернативне лікування пацієнтів з остеопорозом та супутнім остеохондрозом хребта	109
Гуца Сергій, Насібуллін Борис, Ярошенко Наталія, Годзієв Микола	
Порівняльна оцінка ефективності зовнішнього застосування мінеральних вод у щурів з моделлю артрозу	111
Годзієв Микола, Степанова Віра, Трапезникова Світлана, Плакіда Олександр, Гуца Сергій	
Досвід використання інтерактивного обладнання «BRIOLIGHT» в реабілітації дітей із затримкою психомовного розвитку	114
Драгомирецька Наталія, Іжа Ганна, Гуца Сергій, Насібуллін Борис	
Оцінка ефективності застосування мінеральної води у комплексному відновлювальному лікуванні хворих на гастроєзофагеальну рефлюксну хворобу (клініко-експериментальні дослідження)	117
Наталія Олійник, Анатолій Погребний, Іван Голтуренко	
Збручанське родовище як важлива складова функціонування курорту Сатанів	121
Польщак Тетяна, Балашова Ірина, Волянська Вероніка, Гуца Сергій	
Оцінка ефективності застосування бальнеотерапії в реабілітації пацієнтів з синдромом післявірусної втоми	124
6 СЕКЦІЯ – ВІДКРИТА СЕКЦІЯ (ІНШІ ПИТАННЯ, ЩО НЕ УВІЙШЛИ ДО ПОПЕРЕДНІХ СЕКЦІЙ)	127

Арабаджи Михайло	
Порівняльна характеристика українських, європейських та міжнародних нормативних документів на природні мінеральні води	127
Бахолдіна Олена, Заболотна Ірина, Олешко Олексій	
Дослідження оздоровчого ефекту мінеральної природної столової води «Бювет Вітал» під впливом внутрішнього курсового застосування	129
Волошин Руслан	
Регіональна політика управління відходами в умовах воєнних та повоєнних викликів: інфраструктура та адаптація	132
Галаченко Олександр	
Ефективність комплексної медико-соціальної реабілітації військовослужбовців як стратегія підвищення економічної стабільності та відновлення суспільства	137
Коваль Віктор, Метіль Тетяна, Гончарова Ірина	
Розвиток інфраструктури активних транспортних мереж як виду туристичної послуги	136
Коєва Христина	
Актуальні проблеми розвитку курортно-рекреаційної сфери України в контексті публічного управління	139
Козоріз Олександр	
Перспективи інклюзивно-реабілітаційного туризму в Україні у повоєнний період	142
Лабунець Ірина	
Вплив морських портів на економічну складову Одеської області в умовах війни	144
Лисюк Володимир, Носова Наталія, Іван Секіро	
Рекреаційно-реабілітаційний контекст організації ринків комунальних послуг	147
Степанов В'ячеслав	
Медико-рекреаційна система як об'єкт критичної інфраструктури України (контекст воєнного та післявоєнного етапу розвитку)	150
Тимченко Катерина	
Перспективи розвитку рибного господарства та аквакультури в Україні	152
Yaniv Elias	
Israel's energy resilience amid Gaza conflict and multi-front threats	155
АНКЕТУВАННЯ	155
Пускай Наталія	
Інформація про діяльність установи та практики реабілітації в КП «Знам'янської обласної бальнеологічної лікарні» КОР	155
Омельян Анатолій	
Інформація про діяльність установи та практики реабілітації в санаторію «Прикордонник-Немирів»	157
Попель Світлана	
Інформація про діяльність установи та практики реабілітації в медичному центрі Vitarark «Старий Дуб» (М. Трускавець)	158

АЛЬТЕРНАТИВНЕ ЛІКУВАННЯ ПАЦІЄНТІВ З ОСТЕОПОРОЗОМ ТА СУПУТНІМ ОСТЕОХОНДРОЗОМ ХРЕБТА

Вероніка Волянська¹, Тетяна Польщаківа², Сергій Гуца², Олена Добровольська¹, Людмила Загородня¹, Тетяна Ямілова¹, Тамара Опаріна¹, Тетяна Бошина¹, Вікторія Муляр¹

¹Одеський національний медичний університет, м. Одеса, Україна

²ДУ «Український науково-дослідний інститут медичної реабілітації та курортології МОЗ України» м. Одеса

Остеопороз та остеохондроз — на сьогоднішній день є актуальною міждисциплінарною проблемою, нажаль значення якої підвищується з кожним роком [1]. Остеопороз (ОП) характеризується зниженням міцності кісткової тканини та підвищенням ризику розвитку переломів при незначній травмі, особливо на тлі остеохондрозу [2, 3, 4]. Проблема ОП актуальна для клінічної діяльності лікарів будь-якої спеціальності, у тому числі реабілітологів, оскільки не завжди можливо досягти потрібних результатів при застосуванні медикаментозної терапії [5, 6]. Для лікування ОП та супутнього остеохондрозу хребта використовуються медикаментозні та немедикаментозні методи [7, 8, 9]. До нефармакологічних методів лікування та профілактики ОП та остеопоротичних переломів відносять: опорно-рухову реабілітацію, фізичні вправи, фізичне управління болем, ортопедичні втручання, ходьба та саме фізіотерапевтичний вплив. [10, 11, 12].

Застосування фізіотерапевтичних методів лікування, як самостійних засобів лікування підходить для початкових стадій розвитку ОП та супутнього остеохондрозу так і після переломів кісток [13]. Але найчастіше фізіотерапевтичний вплив використовують як додатковий метод у загальному курсі лікування, а саме:

- **озонотерапія** покращує постачання тканин киснем, ліквідує «синдром хронічної втоми» та поживляє імунну систему. Активне застосування при лікуванні остеопорозу та остеохондрозу дана процедура отримала завдяки протизапальній та знеболювальній дії.

- **дія електричного струму** може активізувати остеогенез. Внаслідок впливу апаратами динамічної електронейростимуляції, активно відбувається новоутворення кісткової тканини, а при дії на паросткову зону посилюється зростання.

- **ін'єкційна терапія вуглекислим газом** змінює та покращує трофіку. В умовах повторного введення у певний час ця дія поширюється і на навколишні тканини суглоба.

- **застосування лазерної терапії.** У випадках діагностування остеопорозу після перелому кісток дає дивовижні результати, сприяючи швидшій ліквідації больового синдрому, зменшенню набряків та запалення, стимуляції репаративних (відновних) процесів, швидкому формуванню кісткової мозолі, прискоренню консолідації (зміцненню) остистих уламків, активації імунітету та скороченню термінів одужання у 3 - 4 рази.

- **комбінований вплив КВЧ випромінювання,** оптичного випромінювання різних за довжиною хвиль, у поєднанні, при необхідності, з постійним магнітним полем, дозволяє забезпечити оптимальний лікувальний ефект кількох фізичних факторів. Відмічається зменшення больового синдрому, покращення мікроциркуляції та метаболізму кісткової тканини, зниження тону м'язів, нормалізації трофіки. Поєднане застосування інфрачервоного лазерного випромінювання та постійного магнітного поля дає можливість отримати максимальну перебудову субхондральної кісткової пластинки з поживленням кровообігу в ендості.

- **оксигено-баротерапія** підвищує ефективність комплексної терапії хворих на ОП з супутнім остеохондрозом, що проявляється зменшенням клінічних ознак активності захворювання, покращенням показників рухливості хребта, тенденцією до нормалізації імунологічних порушень.

- **кріотерапія** - ефективна знеболювальна дія, обумовлена значним підвищенням болювого порогу в навколосуглобовій тканині, а також зменшенням запальної реакції та регуляцією судинного тону, що веде до розриву порочного кола: біль — м'язовий спазм — біль, що має місце у пацієнтів з ОП та супутнім остеохондрозом.

- **сухо-повітряні та водні радонові ванни** концентрацією 1,5 кБк/л мають більш виражену позитивну дію на запалені периферичні суглоби та ентези, тоді як застосування водних радонових ванн концентрацією 4,5 кБк/л сприяє зменшенню загальної клінічної активності та покращення рухової функції хребта у пацієнтів з ОП та супутнім остеохондрозом хребта.

Таким чином, у пацієнтів з остеопорозом та супутнім остеохондрозом хребта необхідно використовувати комплексність програм відновного лікування: медикаментозну терапію, фізичну терапію, природні та преформовані фізичні фактори.

ЛІТЕРАТУРА

1. Shen, Y., Huang, X., Wu, J., Lin, X., Z., Ren, Y., Shan, P. F. The Global Burden of Osteoporosis, Low Bone Mass, and Its Related Fracture in 204 Countries and Territories, 1990-2019. *Front Endocrinol (Lausanne)*, 2022. № 13, 882241. DOI: 10.3389/fendo.2022.882241.

2. Liang, B., Burley, G., Shi, Y. C. Osteoporosis pathogenesis and treatment: existing and emerging avenues. *Cell Mol Biol Lett*, 2022. № 27(1), 72. DOI: 10.1186/s11658-022-00371-3.

3. Grams, A. E., Rehwald, R., Bartsch, A., Honold, S., Freyschlag, C. F., Knoflach, M., Glodny, B. Correlation between degenerative spine disease and bone marrow density: a retrospective investigation. *BMC Med Imaging*, 2016. № 16, 17. DOI: 10.1186/s12880-016-0123-2.

4. Lin, L., Luo, P., Yang, M., Wang, J., Hou, W., Xu, P. Causal relationship between osteoporosis and osteoarthritis: A two-sample Mendelian randomized study. *Front Endocrinol (Lausanne)*, 2022. № 13, 1011246. DOI: 10.3389/fendo.2022.1011246.

5. LeBoff, M. S., Siris, E. S. The clinician's guide to prevention and treatment of osteoporosis. *Osteoporos Int*, 2022. № 33(10), 2049-2102. DOI: 10.1007/s00198-021-05900-y.

6. Anastasilaki, E., Paccou, J., Gkastaris, K., Anastasilakis A. D. Glucocorticoid-induced osteoporosis: an overview with focus on its prevention and management. *Hormones*, 2023. № 4, 611–622. <https://doi.org/10.1007/s42000-023-00491-1>

7. Aibar-Almazán, A., & López-Ruiz, E. Current Status of the Diagnosis and Management of Osteoporosis. *Int J Mol Sci*, 2022. № 23(16), 9465. DOI: 10.3390/ijms23169465.

8. Body, J. J., Bergmann, P., Boonen, S., Boutsen, Y., Bruyere, O., Reginster, J. Y. Non-pharmacological management of osteoporosis: a consensus of the Belgian Bone Club. *Osteoporos Int*, 2011. № 22(11), 2769–2788. DOI: 10.1007/s00198-011-1545-x.

9. Abd Jalil, M. A., Shuid, A. N., Muhammad, N. Role of medicinal plants and natural products on osteoporotic fracture healing. *Evid Based Complement Alternat Med*, 2012, 714512. DOI: 10.1155/2012/714512.

10. Bennell, K. L., Matthews, B., Greig, A., Briggs, A., Kelly, A., Sherburn, M., Wark, J. Effects of an exercise and manual therapy program on physical impairments, function and quality-of-life in people with osteoporotic vertebral fracture: a randomised, single-blind controlled pilot trial. *BMC Musculoskelet Disord*, 2010. № 11, 36. <https://doi.org/10.1186/1471-2474-11-36>

11. Zleik, N., Weaver, F., Carbone, L. Prevention and management of osteoporosis and osteoporotic fractures in persons with a spinal cord injury or disorder: A systematic scoping review. *J Spinal Cord Med*, 2019. № 42(6), 735–759. DOI: 10.1080/10790268.2018.1469808.

12. Grygorieva, N., Povoroznyuk, V., Nemerska, S. (2020). Neck pain: modern approaches in non-pharmacological treatments. Part II. *PAIN, JOINTS, SPINE*, 2020. № 10(3), 136–147. <https://doi.org/10.22141/2224-1507.10.3.2020.212035>

13. Koike, T. Evaluation of exercise as a preventive therapy for osteoporosis. *Clin Calcium*, 2005. № 15(4):673–677.

Наукове видання

ПРИРОДНІ ЛІКУВАЛЬНІ АКТИВИ, РЕАБІЛІТАЦІЯ ТА КУРОРТИ

Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції

м. Одеса, 14-15 листопада 2024 р.

Відповідальний редактор:

док. філософії, н.с. Наталія Вернігорова

Підписано до друку: 25 листопада 2024 р.

Формат паперу 210×297 мм

Умов.друк.арк. 11,57

Умов.вид.арк. 18,6

Папір офсетний. Тираж: 18

Замовлення №

Видавець та виготовлювач:

Державна установа «Інститут ринку і
економіко-екологічних досліджень НАН України»
Французький бульвар 29, м. Одеса, 65044, Україна

Тел.: (048) 722-29-05

e-mail: oss_iprei@ukr.net

сайт: <http://impeer.org.ua>

Свідоцтво ДК № 6782 від 29.05.2019